

Frolík, Jan

XLV. mezinárodní konference archeologie středověku

Archaeologia historica. 2014, vol. 39, iss. 2, pp. 747-748

ISSN 0231-5823 (print); ISSN 2336-4386 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/130341>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZPRÁVY

XLV. mezinárodní konference archeologie středověku

Ve dnech 16.–19. září 2013 se v Kutné Hoře konala XLV. mezinárodní konference archeologie středověku pořádaná Archeologickým ústavem AV ČR, Praha, v. v. i., a Ústavem archeologické památkové péče středních Čech. Ústřední téma konference znělo „Zdroje a zpracování surovin v archeologii středověku“. Konference proběhla v prostorách Galerie Střebočského kraje, která se nachází v rekonstruované budově bývalé jezuitské koleje, a to pod záštitou starosty města Kutná Hora Ivo Šance a radního pro kulturu a památkovou péči Střebočského kraje Zdeňka Štefka.

Konference se zúčastnilo celkem 125 odborníků z Čech, Moravy, Slovenska a Polska. Během tří dnů zaznělo 44 příspěvků a bylo prezentováno 32 posterů. Jednání konference bylo rozděleno do pěti sekcí a každá z nich byla věnována jinému druhu materiálu či suroviny. Ze zařazení do sekcí se vymykala úvodní vzpomínka na T. Durdíka, kterou proslovil V. Kašpar, a příspěvek shrnující archeologické poznání Kutné Hory obecně a zvláště areálu jezuitské koleje (J. Frolík a F. Velímský). Tématem první sekce byla „Těžba, úprava a hutnictví rud, produkce a zpracování kovů“. Zazněly příspěvky P. Hejhala a M. Vokáče o středověké těžbě zlata na Českomoravské vrchovině. S tímž regionem souvisel také příspěvek J. Doležela a M. Kejzlara shrnující nové poznatky o důlním komplexu Havírna u Štěpánova nad Svratkou – z povrchového průzkumu v letech 2002–2012. Nepříliš známé pozůstatky rýžování zlata v tzv. bojanovském újezdu (okres Chrudim) přiblížili J. Musil a P. Netolický. Pozoruhodné nálezy středověké exploatace zlata v Suché Rudné na Bruntálsku ve světle interdisciplinárního výzkumu představili P. Kočár, P. Malík, L. Petr, J. Večeřa a M. Zezula. S archeologickým poznáním procesu od hertovního stříbra k brakteátové minci ve 13. století seznámil P. Hrubý. Zcela jinou oblast studia práce s kovem ukázal příspěvek o restaurování a zhotovení repliky stříbrných gombíků z raně středověkého pohřebiště v Lumbeho zahradě na Pražském hradě přednesený L. Šejvlvou, která nejen seznámila s postupem vytváření replik, ale také předvedla výsledné artefakty. Obsáhla byla také druhá sekce „Stavební materiály“. Příspěvky se většinou zabývaly zdroji stavebních surovin pro jednotlivé stavby: M. Suchý – Vápno, svatovítská katedrála a pražští vápeníci v pozdním středověku. Výpověď písemných pramenů; J. J. Kovář a M. Hlavica – Stavební materiály na hradě Vildenberk, okr. Brno-venkov; P. Bisták, J. Jahn a I. Bábiková – Stavební materiál v románském a gotickém murive zaniknutého kostola sv. Michala v Podhoranoch-Sokolníkoch; A. Bojęs-Bialasik a D. Niemiec – Póznoromański i wczesnogotycki warsztat budowlany z XIII w. przy klasztorze dominikanów w Krakowie. Středověkým technologiím zakládání zděných staveb v severních Čechách se věnovali F. Gabriel a L. Kursová. Nad využitím materiálu získaného hloubením hradního příkopu se zamyslel J. Varhaník. Na pomezí mezi touto sekcí a sekcí další se nacházel příspěvek kolektivu P. Holub, V. Kolařík, D. Merta, M. Peška a A. Zůbek o dřevě jako stavebním materiálu vrcholně středověkých měšťanských domů na území jižní Moravy (na příkladu Brna a Jihlavy).

Jen několika málo příspěvků byla obelána sekce „Organické materiály“. Bylo možno se seznámit s dřevěným vybavením hradu ve Veselí nad Moravou (A. Hoch) a dřevěnými předměty z Litovle (F. Kostrouh a P. Šlězár). Zprostředkovaně o textilu hovořil příspěvek M. Broszko Odciski tekstylne jako przyczynek do badań wykonywania XVI-wiecznych kaffi Jaroslawskich. Obdobně byla obelána také sekce „Sklo“, v níž zazněl příspěvek spojený s chemickou skladbou této suroviny (E. Černá, K. Tomková a V. Hulínský – Proměny chemické skladby skel od 11. do konce 13. století). Další příspěvek se zabýval renesančním a barokním sklem z Pražského hradu a Hradčan (G. Blažková, K. Chlustiková, Š. Jonášová a J. Vepřeková).

Nejpočetněji byla obelána sekce, která se věnovala keramice. Hrnčičům ve středověké Praze a výsledkům výzkumu výrobních zařízení z Malé Strany v kontextu dosavadních poznatků se věnovali K. Matějková a J. Havrda. K. Matějková přednesla také kritický a k zamyšlení nutící příspěvek o keramickém sortimentu turnovských domácností a možnostech zpracování kera-

mických souborů z městských souvrství. Část příspěvků této sekce byla věnována chemickým analýzám keramických surovin (B. Gruszka, P. Gunia a M. Kara – Ceramika tzw. rzemieślnicza ze starszych faz wczesnego średniowiecza z Wielkopolski południowo zachodniej w świetle wyników nowych badań specjalistycznych; I. Loskotová a M. Hložek – Zdroje keramických surovin brněnské kachlové produkce 15. století; A. Kloužková a P. Zemenová – Hodnocení středověké keramiky z Lažan u Chrudimi pomocí analýz XRF, XRD, OM, DCS-TG a Ramanovou spektroskopii). Shrnující charakter měl příspěvek Z. Měřinského o raně středověké keramice na Moravě.

Rozdělení na výše uvedené sekce kopírovala posterová prezentace. Navíc byl připojen oddíl věnovaný dějinám osídlení a sídel, v němž převažovaly příspěvky věnované hradům a tvrzím, dále oddíl věnovaný pohřbívání a také oddíl, který se zabýval církevní architekturou.

Tradičně byl součástí konference společenský večer a exkurze, která proběhla ve čtvrtek 19. září. Účastníci konference navštívili Sedlec u Kutné Hory (historická expozice v bývalém klášteře, kostel Navštívení P. Marie), kostel sv. Jakuba v Jakubu, kostel sv. Vavřince a pozůstatky dolování (haldy) v Kaňku u Kutné Hory a kostel sv. Prokopa v Záboří nad Labem. Exkurze byla zakončena v Kolíně (židovský hřbitov, kostel sv. Bartoloměje a Regionální muzeum). Během konference byla také v úterý 17. září zahájena v severním křídle bývalé jezuitské koleje výstava „Jezuitská kolej od pravěku po dnešek. Archeologický výzkum 1998–2012“.

XLV. konference archeologie středověku přinesla velké množství příspěvků sevržených hlavním tématem. Většina z nich byla dílem více autorů, někdy větších kolektivů, a velká část seznámila s aplikacemi přírodovědných metod, které do archeologie přinášejí množství dalších poznatků a pohledů, které jsou pro ni zcela nové a které posilují její stále interdisciplinárnější ráz.

Jan Frolík

Bořivoj Nechvátal – František Kašička: Hradý, hrádky a tvrze na Strakonicku, Blatensku a Vodňansku

František Kašička – Bořivoj Nechvátal, Hradý, hrádky a tvrze na Strakonicku, Blatensku a Vodňansku, Muzeum středního Pootaví Strakonice, 2. doplněné a rozšířené vydání, Strakonice 2014, 630 s., 183+2 fotografií objektů (s. 445–630, 268 půdorysných plánek objektů, bokorysů a axonometrických pohledů, katastrálních plánů, kreseb archeologických nálezů a dalších artefaktů, architektury, náhrobníků, ikonografických dokladů a rekonstrukcí zkoumaných objektů), mapa s jednotlivými registrovanými objekty v příloze, ISBN: 978-80-905572-0-8.

Bohatě vybavené a doplněné druhé vydání (první 1986,) publikace o hradech, tzv. hrádcích a tvrzích na Strakonicku, Vodňansku a Blatensku v oblasti vymezené rámcově Vodňany na jihovýchodě, Volyní na západě a Blatnou na severu, přičemž přirozené centrum představují Strakonice, se západovýchodní osou toku Otavy a jihovýchodním průtokem řeky Blanice. Po předmluvě místostarostky města Strakonice PhDr. Ivany Říhové (s. 7) a seznamu sponzorů knihy (s. 9) následuje Úvod (s. 11–12), v němž je naznačena funkce hradů zeměpanských i šlechtických, jejich obranný systém a jednotlivé části či příslušenství, jako byly palác, kaple, kuchyně, stáje a další hospodářské zázemí, včetně různých dispozičních schémat. Dále jsou připomenuta menší sídla nižší šlechty, tzn. tvrze a tzv. hrádky. Podotýkám, že tento termín je velmi diskutabilní, neboť nemá sémantickou oporu v dobových středověkých pramenech. Výstižnější by patrně byl termín malý hrad, ale zainteresovaní badatelé zcela jednoznačně vědí, co pod tímto termínem chápat. Tvrz představuje pozoruhodnou kategorii středověké gotické a raně novověké renesanční stavební produkce převážně s vazbou na menší poddanská městečka. Jádrem tvořil zpravidla izolovaný obytný objekt s blízkým hospodářským dvorem, ovládaným právě z feudálního sídla. Jako tzv. hrádky jsou popisovány malé opevněné fortifikované útvary s různou funkcí. Mohlo jít o strážní stanoviště k ochraně cest, celní stanice, objekty k teauraci kovů v rámci důlní činnosti apod., ale především o sídla nižší šlechty. Velmi často jsou situovány v méně přístupných polo-